

TOSCA TÖISSÄ

Tosca (Cantharellin Dorata Domenica) on 2,5-vuotias lagottoneiti, jolla on oikea, vakituinen työpaikka.

Toscan omistaja, **Hanna-Leena Niiranen**, on ammatiltaan toimintaterapeutti, ylempi AMK, joka työskentelee yksityisenä toimintaterapian ammatinharjoittajana Toimintaterapia Huiskeessa, Klaukkalassa.

Toimintaterapia Huiske on Hanna-Leenan oma yritys, jonka erikoisosaamista ovat: lastenneurologia, neuropsykiatriset haasteet, kehitysvammaisuus, autismikirjon kuntoutus sekä käytöshäiriöt.

Huiskeen asiakkaaksi hakeutuvilla voi olla esimerkiksi autismikirjoon kuuluva neuropsykiatrinen häiriö, kuten kielenkehityksen erityisvaikeus, Touretten oireyhtymä, ADHD tai ADD -häiriö. Kyseessä voi myös olla muu kehityksen ja oppimisen erityisvaikeus, kehitysvamma, CP-vamma, kontakti-, kommunikointi- ja/tai käyttäytymisongelma. Valtaosa asiakkaista on lapsia.

Toimintaterapia on lääkinällistä kuntoutusta, joka perustuu toimintaterapeutin ja asiakkaan väliseen yhteistyöhön ja asiakkaan yksilöllisten oppimisen- ja kehittymisen tarpeiden mukaan tehtäviin, tavoitteellisiin harjoitteisiin. Tavoitteena on vahvistaa asiakkaan mahdollisuuksia ja kykyä toimia arjessa, kotona, koulussa ja työssä siten, että hän mahdollisimman aktiivisesti osallistuu omaan elämäänsä oman kehityksellisen ikänsä mukaisesti (www.toimintaterapeuttiliitto.fi).

Lasten toimintaterapian toiminnallisina menetelminä käytetään esimerkiksi ohjattuja, tavoitteellisia toiminta-, leikki- ja pelitilanteita sekä päivittäisten toimintojen harjoittelua. Toimintaterapiaan tarvitaan lääkärin kuntoutussuunnitelma ja maksusitoumus oman kunnan lääkinälliseltä työryhmältä, KELA:lta tai erikoissairaanhoidopiiriltä. Halutessaan toimintaterapian voi myös maksaa itse.

Yksilöllisen sekä pari- ja ryhmämuotoisen terapian ohella Huiske tarjoaa asiakkailleen koira-avusteista toimintaterapiaa, jota Hanna-Leena on kehittänyt ja tuotteistanut osana tuotekehittelijän erikoisammattitutkintoaan.

Koira-avusteinen toimintaterapia on suunniteltua, tavoitteellista toimintaa, jossa koira toimii yhteistyössä asiakkaan ja toimintaterapeutin kanssa erilaisissa toiminnallisissa harjoitteissa. Asiakkaan yksilöllistä tarpeista riippuen toimintaterapian jakso voi toteutua kokonaan tai vain osittain koira-avusteisena.

Pyysimme Hanna-Leenaa vastaamaan muutamaan kysymykseen aiheesta:

Miksi tarvitaan koira-avusteista toimintaterapiaa?

H-L:

Koira-avusteinen toimintaterapia monipuolistaa toimintaterapian kokonaisuutta ja soveltuu hyvin laajalle asiakasryhmälle. Lapsiasiakkaalle koiran läsnäolo avaa uudenlaisia mahdollisuuksia kehittää omaa identiteettiään ja kokea erilaisia tunteita. Se on "pehmeä" tapa harjoitella uusia asioita ja auttaa siirtämään jo opittuja taitoja arkielämään.

Tavoitteellinen työskentely koiran kanssa on tilanteessa ja hetkessä tapahtuvaa, aidosti kokemuksellista toimintaa. Lapsen huomio ei ole ympäristössä, omissa vaikeuksissa ja haasteissa, vaan koirassa. Lapsi voi huomaamattaan harjoitella ja vahvistaa sosiaalista tai motorista osaamistaan sekä vuorovaikutus- ja työskentelytaitojaan.

Koiran läsnäolo vähentää suorituspainetta, jolloin lapsen on helpompi rentoutua ja toimia keskittyneesti. Koira saattaa jopa saada lapsen motivoitumaan ja rohkaistumaan yhteistyöhön siinä määrin, että hän uskaltaa jäädä terapiaan ilman vanhempiaan. Uusien asioiden vastaanottaminen ja harjoittelu on helpompaa, kun lapsen huomio on koirassa ja sen kanssa toimimisessa. Samalla opitaan keskittymään, vaikka ympärillä on hälinää ja muita kiinnostavia asioita.

Lapsi kokee suurena onnistumisena sen, että koira toimii hänen kanssaan vuorovaikutuksessa ja "tottelee" hänen ohjaustaan. Koiran avulla lapselle voidaan konkretisoida erilaisia terapiassa ja arjessa tapahtuneita asioita, tukea ja ohjata lapsen omaa ajattelua sekä ohjata lapsessa heräävien tunteiden sanoittamista.

Mitä te siis käytännössä Toscan kanssa teette?

H-L:

Valmistelen ja suunnittelen Toscan kanssa tehtäväksi aiottu harjoitteet etukäteen vaihe vaiheelta, asiakkaan terapialle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Asiakas saa myös valita ja ehdottaa, mitä voisimme tehdä. Toscan kanssa leikitään ja liikutaan niin sisällä kuin ulkonakin. Lapsi työskentelee ja ohjaa Toscaa, itse olen taustalla kuulolla ja tarvittaessa ohjaamassa molempia.

Opetellessaan koiran ohjaamista lapsi oppii samalla ohjeiden kuuntelemista ja noudattamista sekä toimintaan keskittymistä. Harjoittelemme myös aistien säätelyä sekä hieno- ja karkeamotoriikkaa mm. erilaisten koirien älypelien, tasapainoilu- ja kuljettelu tehtävien kautta. Lapsi saa monenlaisia tuntoaistimuksia harjoitellessaan sopivaa koskettamista, voimansäätelyä ja otteita. Koiran käsittelyssä ja ohjaamisessa koordinaatiokin paranee kuin huomaamatta.

Yhdessä Toscan kanssa voimme vahvistaa lapsen itsetuntoa ja hyväksyttynä olemisen tunnetta samalla, kun lapsi luo luottamuksellisen suhteen koiraan. Lapsen ymmärrys vuorovaikutuksesta ja sosiaalisista reaktioista lisääntyy ja hän voi rohkaistua ilmaisemaan, tulkitsemaan ja nimeämään tunteitaan.

Mitä ominaisuuksia toimintaterapiakoiralta edellytetään?

H-L:

Jotta koiran kanssa voi työskennellä työparina, tulee koiran ja ohjaajan suhde olla hyvin vahva ja toista arvostava. Koiralla tulee olla hyvät käytöstavat ja perustotelevaisuus. Sen tulee myös luonteeltaan soveltua työtehtävään ja kyetä työskentelemään keskittyneesti erilaisten ihmisten ohjauksessa ohjaajan läsnäollessa.

Ohjaajalla on velvollisuus huolehtia koiran hyvinvoinnista, jaksamisesta ja turvallisuudesta. Koiralla pitää olla oikeus kieltäytyä toimimisesta, eikä sitä pakoteta tekemään sellaista, mitä se ei halua. Ystävällinen, kiltti, luottavainen, sosiaalinen, rohkea, leikkisä ja itsevarma koira kyllä yleensä nauttii työstään asiakkaiden kanssa.

Miten olet kouluttanut Toscaa työhönsä, ja minkä ikäisenä se aloitti "työsuhteensa" Huiskeessa?

H-L:

Toscaa on pennusta asti koulutettu tulevaan työhönsä. Aluksi koulutuksessa keskityttiin ohjaajan ja koiran väliseen yhteistyöhön, sosiaalistamiseen ja erilaisten kokemusten saamiseen. Sen kanssa on käyty erilaisilla koirakursseilla: tottelevaisuus-, tempu- ja tasapainokursseilla, Rally-tokon alkeissa sekä sienikursseilla. Lisäksi Tosca on käynyt näyttelyissä.

Työssäoppimisen Tosca aloitti vuoden 2012 alussa. Työtehtäviin kouluttautuminen on tapahtunut sen jälkeen työpaikalla. Kävimme yhdessä myös Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä Ry:n syventävän, eläinavusteisen koulutuksen. Tosca läpäisi Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä Ry:n soveltuvuustestin tammikuussa 2013 ja suoritti työnäytön kesäkuussa 2013. Olemme siis virallisesti Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä Ry:n diplomoitu kuntoutuskoirakko.

Mikä omasta mielestäsi on parasta Toscan työroolissa? Entä tuloksissa?

H-L:

Lapsen aito ilo ja kokemus onnistumisesta auttavat lasta kokemaan itsensä hyväksytyksi juuri sellaisena kuin hän on. Tosca pehmentää ja keventää tunnelmaa. Toimintaterapia on hauskaa eikä lapsi koe olevansa "terapiassa" ja harjoittelevansa hänelle vaikeita asioita. Toscasta onkin tullut monelle lapselle hyvin tärkeä.

Vastikään yhden asiakkaamme opettaja soitti minulle ja kiitteli edistystämme. Hän totesi, että Tosca on ilmiselvästi toiminut "avaimena ja siltana" tähän lapseen.

Minkälaiset asiakkaasi hyötyvät eniten koira-avusteisesta toimintaterapiasta?

H-L:

Eniten hyötyvät lapset, joilla on motoriikan, keskittymisen, käyttäytymisen, itsesäätelyn ja itsetuntemuksen sekä sosiaalisen kanssakäymisen haasteita. Tärkeää on, että lapsi kokee Toscan kanssa työskentelyn mielekkääksi. Lapsi määrittelee sen, teemmekö jotain Toscan kanssa vai ei. Jos lapsi kertoo, ettei halua

Toscan tulevan mukaan seuraavalla kerralla, ei se tule. Koira-avusteisten toimintojen tekemisestä tavoitteellisesti, tarkoituksen mukaisesti ja turvallisesti huolehtii ohjaaja, eli minä.

Entä miten koira “hyötyy” työstään? Maksatko sille palkkaa?

H-L:

Koska Tosca on hyvin aktiivinen, sosiaalinen ja kekseliäs, sille on palkitsevaa saada työssään toteuttaa itseään niin psyykkisesti, sosiaalisesti kuin fyysisestikin. Työssä Toscan palkka on yhteistä puuhailua, asiakkaiden täyden huomion saamista, haleja, rapsutuksia ja nameja. Työpäivän jälkeen palkkaan kuuluvat vielä yhteiset metsälenkit koirakavereiden tapaaminen ja läheisyys kotona omien ihmisten kanssa.

Miksi valitsit lagotto romagnolo -rodun, vaikka se ei ole perinteinen palveluskoira?

H-L:

Meillä ei ollut ennestään juurikaan kokemusta lagotto-rodusta. Halusimme keskikokoisen koiran, joka olisi ystävällinen, aktiivinen ja ei-allergisoiva. Pidän kovasti liikkumisesta, metsässä kulkemisesta ja sienestämisestä. Tutkittuamme vaihtoehtoja ja tutustuttuamme lagottoon rotuna, totesimme, että tällainen otetaan! Terapiakoiraksi lagotto soveltuu mm. kokonsa, aktiivisuutensa, viisautensa, ketteryytensä ja oppivaisuutensa vuoksi.

Eikö työssäkäynti joskus käy koiran voimille? Onko Toscalla huonoja päiviä?

H-L:

Jotta Tosca jaksaisi tehdä töitä, minä omistajana huolehdin siitä, ettei töitä ole liikaa ja että Tosca vapaa-ajallaan saa tarpeeksi virikkeitä ja liikuntaa. Sopiva asiakasmäärä työpäivää kohden on 2-4 asiakasta. On tärkeää, että asiakkaiden välissä on taukoa ja että Tosca pääsee ulos tarpeilleen. Kysyn aina Toscalta: ”Lähdetäänpö töihin?” Kerran Tosca ei halunnut, joten se jäi kotiin. Kyllä Toscalla on joskus villejä ja huonoja päiviä. Sellaisena päivänä voin kysyä asiakkaalta, että onko sinullakin joskus huono päivä tai vaikeaa keskittyä. Sitten me keskustelemme siitä. Kipeänä Tosca ei tule töihin.

Sinulle on vielä ennen joulua tulossa uusi lagottopentu. Tuleeko siitäkin toimintaterapiakoira?

H-L:

Toki se on toiveeni, koska asiakaskunnan kasvun myötä todellakin tulen tarvitsemaan toisenkin nelijalkaisen työntekijän. Mutta aika näyttää pennun soveltuvuuden työhön. Tosca saa nyt vastuullisen tehtävän uuden pennun työssäoppimisen mentorina. Muun peruskoulutuksensa ohessa pentu aloittaa tulella harkitusti silloin tällöin lyhyille visiiteille tutustumaan työpaikkaan ja asiakkaisiin.

Kuvat: Hanna-Leena Niiranen

Teksti: Aino Krohn, Hanna-Leena Niiranen